

Індекс

сталості розвитку
ОГС в Україні

ЗВІТ ЗА
2024 РІК

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

УНЦПД

Дослідження «Індекс сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні у 2024 році» підготовлено Українським незалежним центром політичних досліджень за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Текст дослідження представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду «Відродження».

Автори дослідження:

Валерія Скворцова, Ярина Походай
Український незалежний центр політичних досліджень

Фокус-групи проводили:

Юлія Панура, Анна Дзюба, Дмитро Япрах, Ярина Походай
Український незалежний центр політичних досліджень

Рецензент:

Юлія Каплан, кандидатка політичних наук, експертка
Національного інституту стратегічних досліджень

Дизайнер:

Олександр Глиненко

Червень 2025

ЗМІСТ

<u>Методологія дослідження</u>	<u>4</u>
<u>Перелік скорочень</u>	<u>5</u>
<u>Загальний контекст</u>	<u>6</u>
<u>Показники Індексу в 2024 році</u>	<u>7</u>
<u>I. Правове середовище</u>	<u>7</u>
<u>II. Організаційна спроможність</u>	<u>11</u>
<u>III. Фінансова стійкість</u>	<u>13</u>
<u>IV. Адвокація</u>	<u>15</u>
<u>V. Надання послуг</u>	<u>18</u>
<u>VI. Галузева інфраструктура</u>	<u>19</u>
<u>VII. Публічний імідж</u>	<u>21</u>

Дослідження проводиться відповідно до методології Civil Society Organizations Sustainability Index – міжнародного дослідження, що оцінює сталість розвитку організацій громадянського суспільства (ОГС). Методологія дослідження була розроблена Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та імплементоване міжнародною організацією FHI 360 разом з Міжнародним центром некомерційного права (ICNL) у 73 країнах світу.

З 2023 року дослідження проводиться Українським незалежним центром політичних досліджень за підтримки МФ «Відродження».

Індекс сталості розвитку ОГС (далі – Індекс) спирається на сім показників, які комплексно описують стан сектору, а саме:

- 1) правове середовище
- 2) організаційна спроможність
- 3) фінансова стійкість
- 4) адвокація
- 5) надання послуг
- 6) секторальна інфраструктура
- 7) публічний імідж.

Експерти з різних сфер діяльності ОГС та різних регіонів України оцінюють зміни кожного окремого показника на панельній дискусії, порівнюючи актуальний стан напрямку з минулим роком. Середня оцінка за всі показники визначає загальний бал Індeksu.

В оцінюванні використовується шкала від 1 до 7 балів, де 1 – це максимально розвинена сталість організацій громадянського суспільства і 7 – максимально низька сталість ОГС.

Оцінки експертів доповнюються кабінетним дослідженням за кожним з семи напрямків, а також даними фокус-групового дослідження організацій громадянського суспільства з різних регіонів України та різних напрямків діяльності, яке було проведено командою експертів УНЦПД. В цьому звіті використані дані 6 фокус-груп, в яких взяла участь 41 організація громадянського суспільства.

Детальніше з результатами попередніх досліджень можете ознайомитись на сайті з [Інтерактивним дашбордом Індeksu сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні](https://dasboard-cso-index.ucipr.org.ua)¹.

¹ <https://dasboard-cso-index.ucipr.org.ua>

ACTED	Agency for Technical Cooperation and Development
AFD	Agence Française de Développement
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit
ICUV	International Center for Ukrainian Victory
ICNL	The International Center for Not-for-Profit Law
IREX	International Research & Exchanges Board
БО	Благодійна організація
БФ	Благодійний фонд
ВІЛ	Вірус імунodefіциту людини
ВПО	Внутрішньо переміщені особи
ГО	Громадська організація
ЄС	Європейський Союз
ЗМІ	Засоби масової інформації
ЗСУ	Збройні сили України
КБВ	Кінцевий бенефіціарний власник
КМІС	Київський міжнародний інститут соціології
КМУ	Кабінет Міністрів України
МТД	Міжнародна технічна допомога
НАТО	НАТО Північноатлантичний альянс
НАЗК	Національне агентство з питань запобігання корупції
НУО	Неприбуткові організації
ОГС	Організація громадянського суспільства
ОМС	Органи місцевого самоврядування
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ОСББ	Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку
ОТГ	Об'єднана територіальна громада
СБУ	Служба Безпеки України
СПФМ	Суб'єкт первинного фінансового моніторингу
ТОТ	Тимчасово окуповані території
УНЦПД	Український незалежний центр політичних досліджень
ФОП	Фізична особа-підприємець
ФСЄ	Фонд «Східна Європа»
ВА	Військова адміністрація
ЦЕДЕМ	Центр демократії та верховенства права
ЦНАП	Центр надання адміністративних послуг
ШІ	Штучний інтелект

2024 рік став третім роком широкомасштабного вторгнення Росії в Україну. Загальна ситуація в Україні залишилась складною, адже невпинні бойові дії і постійні атаки Росії на об'єкти критичної інфраструктури та промисловості продовжили негативно впливати на суспільно-економічний розвиток держави. Не враховуючи активні бойові дії на лінії зіткнення, у 2024 році Росія 12 554 рази використала різні засоби ураження проти України². Крім того, мали місце системні відключення електрики в усіх областях країни.

Повномасштабне вторгнення та продовження воєнного стану призвели до тимчасового обмеження звичних форм політичної активності. 2024 рік мав стати роком виборів нового президента, однак Закон України «Про правовий режим воєнного стану»³ визначає неможливість проведення виборів під час війни. Низка соціологічних опитувань свідчить, що більшість українців не проти такого обмеження. Приміром, 69 % опитаних у 2024 р. вважали, що Президент Зеленський має залишатись на своїй посаді до завершення дії режиму воєнного стану.⁴

Суттєво активізувались євроінтеграційні процеси, Україна розпочала переговори щодо свого членства в ЄС, до яких зокрема було долучено представників громадянського суспільства. Так, зокрема, представники ОГС брали участь у робочих нарадах із розробки Дорожніх карт - стратегічних документів, які визначають ключові реформи, проведення яких необхідне для подальшого переговорного процесу щодо вступу України в Європейський Союз. Крім того, представники ОГС були включені у всі 36 робочих (переговорних) груп щодо підготовки переговорних позицій України.

Попри ще один рік повномасштабної російсько-української війни загальний показник Індексу сталості ОГС залишився на рівні 2023 р. та склав 3.0 бали у 2024 році. Певні покращення відбулись, зокрема, у показниках правового середовища, організаційної спроможності, фінансової стійкості та адвокації. ОГС вдалось проадвокатувати низку сприятливих законів, а також активно включитись в адаптацію законодавства України до права ЄС в українському законодавстві. Міжнародні донори продовжували в значних обсягах підтримувати діяльність ОГС, додатково виділяли певні кошти на організаційний розвиток. У 2024 році відбувались державні конкурси на підтримку проектів громадських організацій, що працюють з молоддю, особами з інвалідністю, ветеранами, а також у сфері культури.

За даними Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2025 року в Україні було зареєстровано 105908 громадських організацій, 2464 громадських спілки, 28801 професійна спілка, 179 об'єднань профспілок, 27923 релігійні організації, 31740 благодійних організацій, 1841 орган самоорганізації населення, 40725 об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) та 323 творчі спілки.

Ці дані вказані без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя⁵.

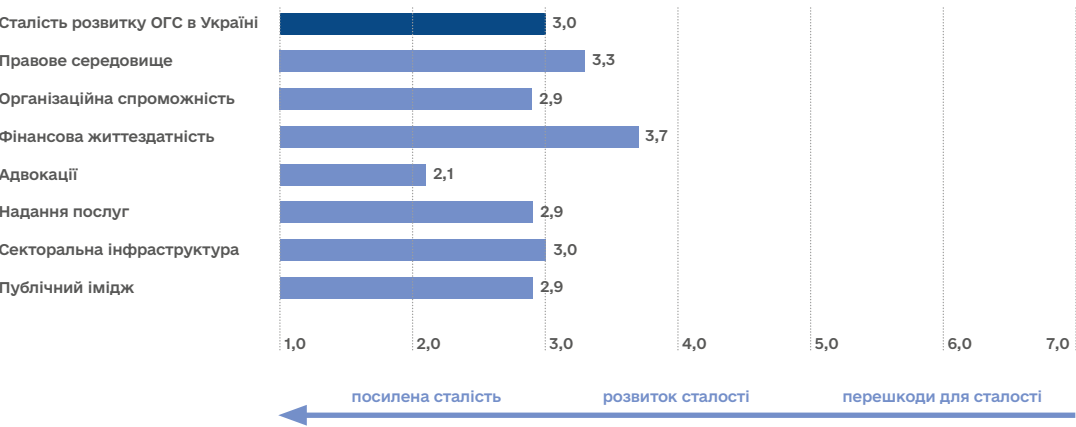
2 Підсумки 2024 року в цифрах. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pidsumky-roku-2024/33258143.html>

3 Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

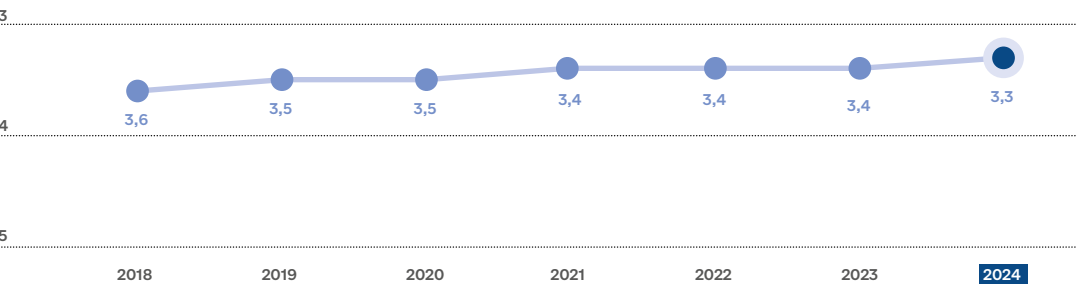
4 Сприйняття потреби у виборах президента. КМІС. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1371&page=1>

5 Географія розрахунку кількості ОГС у 2024 році зазначена відповідно до формулювання Державної служби статистики України.

Показники Індексу у 2024 році: 3.0

I. ПРАВОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ: 3.3

У 2024 р. показник правового середовища ОГС становив 3,3 бали. Порівняно з 2023 роком він покращився на 0,1 бала. Протягом року переважали позитивні тенденції для громадського сектору у сфері законодавства, хоча були і негативні аспекти у вигляді спроб просування загрозливого законодавства.

Реєстраційні процедури та строки реєстрації для громадських та благодійних організацій залишились сприятливими, хоча в окремих аспектах і зазнали змін. Зокрема, в 2024 році набрали чинності зміни до порядку державної реєстрації відокремлених підрозділів юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави. Процедуру було спрощено та уніфіковано з нормами законодавства ЄС. Головними Законами України, що регулюють роботу ОГС, залишаються: «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про волонтерську діяльність» та накази Міністерства юстиції України щодо проведення державної реєстрації в межах декількох адміністративно-територіальних одиниць та порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи.

Респонденти з ОГС, зареєстрованих в регіонах України, оцінили доступність реєстраційних процедур на високому рівні - покращилась і доступність до реєстраційних послуг, і якість обслуговування Мін'юстом. Разом з тим, залишились складнощі при вне-

сенні змін до вже зареєстрованих установчих документів - при зміні керівного складу або юридичної адреси. Часто причинами затримок вказували перевантаження реєстраторів, відсутність можливостей користування онлайн-сервісами та висловлювали пропозиції про необхідність розробки шаблонів документів для мінімізації людського фактору.

Викликом кінця 2024 року стала кібератака росії на реєстри Міністерства юстиції⁶. Внаслідок масштабного збою, ОГС не мали можливості провести реєстраційні дії (внести зміни до відомостей, зареєструвати чи закрити юридичну особу). Роботу всіх реєстрів, підпорядкованих Мін'юсту, включно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, призупинили та поступово відновлювали їхню роботу впродовж місяця. Для остаточного подолання наслідків атаки знадобився тривалий період.

Вагомим досягненням 2024 року було ухвалення та підписання Президентом Законів України «Про забезпечення прозорості у місцевому самоврядуванні»⁷, «Про публічні консультації»⁸, ухвалення парламентом Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування»⁹ (у 2025 році закон набрав чинності). Останній, серед іншого, суттєво посилює громадську участь на місцевому рівні і значно розширює можливості громадських активістів, ВПО та молоді. Проте, взаємодія місцевого самоврядування з громадським сектором все ще не є сталою. ОГС, зареєстровані в регіонах України, відзначили, що за умов правового режиму воєнного стану місцева влада часто має «вільне тлумачення» законодавчих норм, що створює нерівні умови для різних організацій громадянського суспільства. Здебільшого, у регіонах комунікація з місцевою владою залежить від особистих контактів та неформальних стосунків.

Закон України «Про публічні консультації» набирає чинності лише через рік після закінчення воєнного стану. Проте для органів місцевого самоврядування основні новели цього закону вже діють, оскільки Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» (далі - «Про народовладдя») надає право жителям територіальних громад вимагати проведення публічних консультацій. В окремих територіальних громадах, які ухвалили свої статuti, такі норми вже діють. Наприклад, такі позитивні приклади є в Бердичівській і Сумській міських територіальних громадах. Загалом, за підтримки Міжнародний фонд «Відродження» близько сорока територіальних громад вже розробляє власні статuti - ще до впровадження обов'язковості такої норми Законом «Про народовладдя»¹⁰. Проте, впровадження інструментів громадської участі, які передбачені цим Законом, ускладнене в тих територіальних громадах, де діють військові адміністрації.

Важливим кроком у сприянні діяльності ОГС є законопроект № 12010¹¹ про внесення змін до статті 6 та статті 15 Закону України «Про гуманітарну допомогу», який передбачає можливість придбання громадськими і благодійними організаціями транспортних

6 Стефанішина О. Сьогодні відбулася наймасштабніша зовнішня кібератака на державні реєстри України за останній час. Facebook. URL: [https://www.facebook.com/olga.kravets.796/posts/pfbid02Myo3WzLnRXpiwBhsP42MxAWrHK4QvHyTug4WQBvU8BwQxheLdfujd6DH3g9eDgPYI?_cft_\[0\]=AZX9iv-KtDMd_kUvYkYXnKJNCJeuRMyzZIE04vqp4Bz-6rLatXmw2gFNDr9nxjWvy9GG2lcjG0PTAfzdtUcLTq8g-LjO3y9ZdFTIIYy5uduQA4hEgGWqJM7leS_rEw2evrXQnLrDxK9m0_eAxxhr8Yq0Nr05jCFQLWFlnUhJ5lu1h2AzqwnPxBFjks_WNgMN5FFz6A4MC0V8Kx_xORyG8zGK98thkb7NwONZqyASNGGQVkpQ&_tn_=%2CQ%2CP-y-R](https://www.facebook.com/olga.kravets.796/posts/pfbid02Myo3WzLnRXpiwBhsP42MxAWrHK4QvHyTug4WQBvU8BwQxheLdfujd6DH3g9eDgPYI?_cft_[0]=AZX9iv-KtDMd_kUvYkYXnKJNCJeuRMyzZIE04vqp4Bz-6rLatXmw2gFNDr9nxjWvy9GG2lcjG0PTAfzdtUcLTq8g-LjO3y9ZdFTIIYy5uduQA4hEgGWqJM7leS_rEw2evrXQnLrDxK9m0_eAxxhr8Yq0Nr05jCFQLWFlnUhJ5lu1h2AzqwnPxBFjks_WNgMN5FFz6A4MC0V8Kx_xORyG8zGK98thkb7NwONZqyASNGGQVkpQ&_tn_=%2CQ%2CP-y-R)

7 Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування". Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3590-20#Text>

8 Закон України «Про публічні консультації». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3841-20#Text>

9 Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-20#Text>

10 Кіптівська громада на Чернігівщині деталізувала форми громадської участі в Статуті. Центр Доброчин. URL: <https://dobrochyn.org.ua/news/kiptivska-gromada-na-chernigivshyni-detalizuvala-formy-gromadskoyi-uchasti-v-statuti>

11 Проект Закону про внесення змін до статті 6 та статті 15 Закону України "Про гуманітарну допомогу". Електронний кабінет громадянина. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44822>

засобів як гуманітарної допомоги. В 2024 році законопроект було прийнято за основу, його подальше ухвалення стане значною підтримкою для фінансової сталості громадського сектору. Крім того, на законодавчому рівні було розширено перелік набувачів гуманітарної допомоги, також уряд спростив облік гуманітарних транспортних засобів для військовослужбовців та розширив перелік транспортних засобів, які можуть ввозитись як гуманітарна допомога (внесено зміни до Постанов № 927¹² та № 953¹³ відповідно). Тема транспортних засобів у сфері гуманітарної допомоги була ключовою у 2024 році, оскільки відповідних змін зазнали також Постанови № 1388¹⁴ та № 584¹⁵ в частині порядку державної реєстрації транспортних засобів.

Законодавчі зміни у волонтерській діяльності теж були на порядку денному у 2024 році. Так, було прийнято за основу законопроект щодо сприяння розвитку волонтерства серед здобувачів освіти¹⁶. Закон, який виник в співпраці громадянського суспільства і влади, промотує волонтерську діяльність та сприяє запровадженню волонтерства в закладах освіти.

Відповідно до даних правозахисної організації ZMINA, у 2024 році внаслідок російської агресії на території України зафіксовано 21 випадок загибелі активістів, волонтерів та журналістів¹⁷. У 2023 році було зафіксовано 19 таких випадків. Також у 2024 році експерти Інституту масової інформації зафіксували 113 випадків порушень свободи слова та тиску на медіа, за які відповідальна українська сторона, а саме приватні особи, органи місцевого самоврядування, правоохоронці, центральна та виконавча влада, судова влада¹⁸. Це більше, ніж було зафіксовано у 2023 році – 83 випадки. Наприклад, на початку 2024 року Bihus.Info зазнали переслідування з боку СБУ, що отримало широкий суспільний розголос. При цьому варто зазначити, що головною загрозою для громадського сектору України залишилась військова агресія Росії і її дії проти українських активістів на тимчасово окупованих територіях.

Респонденти з ОГС, зареєстрованих в регіонах України, зазначили, що системних утисків не було, проте були м'які, але цілеспрямовані форми тиску. До таких належали раптові перевірки, відмови в доступі до комунальних приміщень без пояснень, або блокування інформаційного доступу. Також траплялись випадки утисків за статевою ознакою та погроз від посадових осіб органу місцевого самоврядування¹⁹.

У вересні 2024 року набрав чинності Порядок повідомлення держателя Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань про виявлення розбіжностей між отриманими суб'єктами первинного фінансового моніторингу (СПФМ) в результаті здійснення належної перевірки та розміщеними

12 Постанова КМУ "Деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-2020-%D0%BF#Text>

13 Постанова КМУ "Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2023-%D0%BF#Text>

14 Постанова КМУ "Про затвердження Основних умов здійснення правочину з умовними зобов'язаннями, внаслідок якого державі надається позика від Federal Financing Bank" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-2024-%D0%BF#Text>

15 Постанова КМУ "Про навчання водіїв та державну реєстрацію транспортних засобів у період воєнного стану в Україні" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584-2022-%D0%BF#Text>

16 Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку волонтерства серед здобувачів освіти. Електронний кабінет громадянина. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43945>

17 Втрати громадянського суспільства та медіа за три роки повномасштабного вторгнення росії в Україну. Звіт-меморіал жертв російської агресії в Україні (2022-2024). Центр прав людини ZMINA. URL: https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2024/12/memory_web.pdf

18 Підсумки стану свободи слова в Україні у 2024 році: 268 порушень, більшість з яких вчинила РФ. Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/pidsumky-stanu-svobody-slova-v-ukrayini-u-2024-rotsi-268-porushen-bilshist-z-yakih-vchynila-rf-i65987>

19 Інформація про погрози з боку посадових осіб органів місцевого самоврядування стосовно жінки-громадської активістки була надана респондентом фокус-групового опитування ОГС.

в реєстрі відомостями про КБВ та/або структуру власності юридичної особи ²⁰. У разі виявлення таких розбіжностей юридичним особам загрожують штрафні санкції. ЦЕДЕМ в рамках проекту “Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства України” провів інформаційну кампанію щодо обізнаності громадського сектору у визначенні КБВ для ОГС та плану дій при перевірці КБВ держреєстратором, зокрема, випустив інформаційні матеріали і провів навчальний семінар ²¹. Проблеми із визначенням КБВ є одними з найчастіших в опитаних ОГС, зареєстрованих в регіонах України.

В 2024 році досі фіксувалися проблеми із банківським обслуговуванням ОГС. Переважна більшість банків вимагала, щоб ОГС надавали інформацію про засновників. Складність полягає в тому, що, наприклад, деякі організації були засновані 20 і більше років тому і засновники (відповідно до ч. 7 ст. 7 Закону України “Про громадські об’єднання” повноваження засновника громадського об’єднання закінчуються після державної реєстрації громадського об’єднання в установленому законом порядку) вже давно не підтримують зв’язок з організацією. Громадський сектор виділяє проблему посилення заходів фінансового моніторингу, зокрема, у тих випадках, коли засновники організації були зареєстровані на тимчасово окупованих територіях. Кожного року банки вимагають підтвердження, що засновники не перебувають та ТОТ, і, хоча, наприкінці 2023 року Мін’юст надав можливість прибрати з реєстру відомості про засновників ОГС, проте на практиці в 2024 році, за словами експертів, банки все ще вимагають подати дані про засновників. При цьому, респонденти з ОГС, зареєстрованих в регіонах України, зазначають, що можливість прибрати дані про засновників із реєстру залежить від “бажання” конкретного територіального підрозділу Мін’юсту.

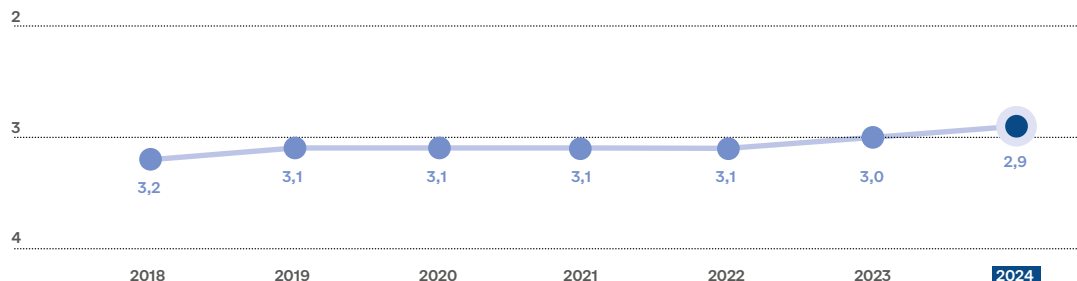
Окремою проблемою у сфері банківського обслуговування ОГС є обслуговування організацій на прифронтових територіях. Так, представники ОГС - респонденти із Запоріжжя були вимушені перереєструвати ОГС в іншій області, оскільки для іноземних банків, якими користуються донори, вся Запорізька область вважається окупованою та, відповідно, підсанкційною.

ОГС й надалі отримують безоплатні правові консультації як від інших ОГС, так і від державних установ (Центри безоплатної правової допомоги, ЦНАПи) та представників юридичних компаній. Зокрема, функціонують гарячі лінії в Українському незалежному центрі політичних досліджень (УНЦПД), Українському форумі благодійників та на платформі Pro bono. Додатково волонтерам і волонтерським організаціям надають консультації БФ “Хід юристів” та ГО “ЮрШтаб”. Громадським організаціям, які зареєстровані та/або працюють не більше 5 років, і основна діяльність яких направлена на роботу із ВПО та вразливими категоріями людей, надає консультації ГО “Горизонт змін”.

20 Про затвердження Порядку повідомлення держателя Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про виявлення розбіжностей між отриманими суб’єктом первинного фінансового моніторингу в результаті здійснення належної перевірки та розміщеними в Єдиному державному реєстрі. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1185-23#Text>

21 Відбувся навчальний семінар “Місія можлива. Визначаємо кінцевого бенефіціарного власника у громадських і благодійних організаціях за новими правилами”. Центр демократії та верховенства права. URL: <https://cedem.org.ua/news/navchalnyi-seminar-kbv>

II. ОРГАНІЗАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ: 2.9

Показник організаційної спроможності у 2024 р. становив 2.9 бали. Він також покращився порівняно з 2023 р. на 0.1 балів. Організації після адаптації до нових умов існування змогли повернутись до більш системної роботи та планування, хоча і стикалися з низкою складнощів.

За даними дослідження ICAP Єднання “Громадянське суспільство в Україні в умовах війни – 2024-2025”, за цей рік організації показали здатність до адаптації до умов затяжної війни та переформатувала свою діяльність відповідно до потреб перманентних викликів нашого часу, наприклад, змінили пріоритети на відбудову, відновлення та інші теми, які раніше асоціювались виключно із післявоєнним періодом. Також самооцінка ОГС адаптації до діяльності в умовах повномасштабної війни зростає. Так, відповідно до даних вищезгаданого дослідження, якщо в 2023 році 46% опитаних ОГС вважали себе повністю адаптованими, то зараз – 55%. Загалом скоріше чи повністю адаптованими себе вважають 79% (у 2023 році було 75%).

У 2024 році донорські організації активно підтримували ОГС і, зокрема, своїх інституційних партнерів, що дало поштовх для підсилення організаційної стійкості ОГС. Так, зокрема, Фонд “Східна Європа” надав інституційну підтримку 11 своїм партнерам. ICAP Єднання, як найбільший український провайдер грантів з організаційного розвитку, у 2024 році підтримав 131 організацію на понад 9 млн гривень. Особливо цінними такі гранти були для малих та новостворених організацій, бо для них це стало першим досвідом системного розвитку, який супроводжувався зростанням бюджету, розширенням команди, покращенням фандрейзингових спроможностей.

Відповідно до наданих ICAP Єднання даних, організації, що отримали гранти з організаційного розвитку у 2024 році, високо оцінили отримані послуги і ефект такого гранту. Абсолютна більшість ОГС вказала, що завдяки отриманому гранту в організаціях відбулись зміни і грант сприяв покращенню стратегічного розвитку, планування та/або процедур в організації.

Дослідження ICAP Єднання “Оцінка інструменту “Маркетплейс для організаційного розвитку” також зафіксувало тенденцію до професіоналізації галузі, - все більше управлінців прагнуть до професійного зростання, не відділяючи його від організаційного розвитку всієї організації. Це, в свою чергу, закладає перспективу загального розвитку всієї організації.

Гранти для посилення організаційної спроможності надавались як і будь-яким зацікавленим організаціям, так і були спрямовані на окремі групи ОГС, беручи до уваги особливості їхньої діяльності. Так, наприклад, мали місце програми, що підтримували: ветеранські організації; локальні організації, що працюють у гуманітарній сфері; організації, що займаються питаннями відновлення тощо. Відбувались також і Школи організаційного розвитку, організовані ICAP Єднання і Curly Management Bureau у Києві та Львові. Програма залучила 76 учасників і поєднала організаційний, адвокаційний та комунікаційний блоки, охоплюючи теми стратегічного розвитку, залучення фінансування, роботи з донорами та розробку комунікаційних стратегій.

Додатковим інструментом для зміцнення інституційної спроможності організацій став Маркетплейс від ICAP Єднання. В оцінці роботи Маркетплейсу, його користувачі змогли вирішити низку питань організаційного характеру: від технічних проблем і пошуку підрядників до розробки стратегічних документів та визначення напрямків розвитку організації.

При цьому, загальна ситуація щодо організаційного розвитку локальних ОГС дуже відрізняється в залежності від регіону. Наприклад, ОГС у Запоріжжі та Житомирі цьому приділяли більше уваги, в той час як організації, що працюють у прифронтових областях, стикалися з більшими складнощами. Відповідно до Картування організацій громадянського суспільства України у 2024 році від Agence Française de Développement (далі - AFD), 66% учасників та учасниць дослідження зазначили, що їм бракує ресурсів для організаційного розвитку, а їхні організації значною мірою залежать від короткострокових грантових проєктів.

Загалом залишається значний запит на стратегічне планування серед ОГС. Організації переглядають свої стратегії для вирішення нових викликів, таких як реінтеграція ветеранів та відновлення територіальних громад, але потребують додаткової експертизи в цих питаннях та можливості для навчання. Особливо це стосується новостворених ОГС, які не завжди розуміють потребу в організаційному розвитку або мають внутрішній дефіцит знань та адміністративно-фінансових ресурсів. Довгострокове планування як таке хоча і стає більш звичною практикою в порівнянні з минулим роком, але досі залишається проблематичним через продовження війни. Як і в 2023 році, строки планування скоротились до року або максимум до двох років, що стало компромісною формою, яка дозволяє зберігати напрямок руху, залишаючись достатньо гнучкими. При цьому для багатьох локальних організацій стратегічне планування залишається викликом: або через недостатню спроможність (немає команди, часу, ресурсу), або через обставини, що швидко змінюються. ОГС, що працюють в прифронтових зонах, часто визнають формальність стратегій – навіть за їх наявності – і висловлюють сумніви щодо можливості планування в умовах постійної небезпеки. Окремо респонденти фокус-груп наголошували на специфіці інституційної спроможності ветеранських ГО, які здебільшого починають свою діяльність як реакцію на потреби своєї цільової аудиторії.

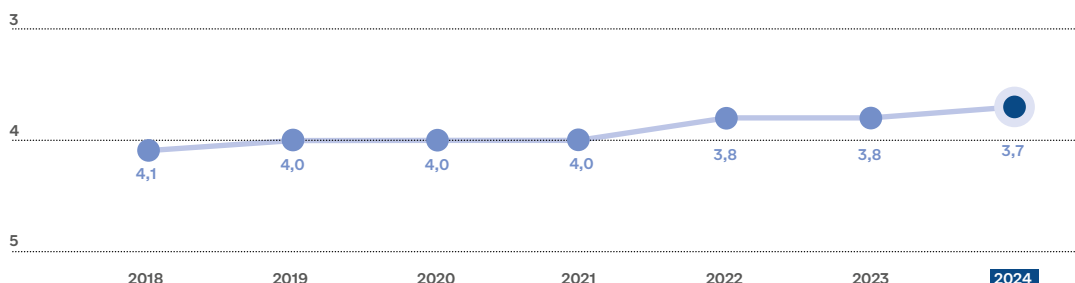
Кадрове питання залишається гострим. Організації відзначають, що існує певний дефіцит спеціалістів, вигорання команд, які працюють в Україні. ОГС також відзначали залежність кадрової спроможності від доступу до донорських ресурсів. Мобілізація продовжила бути викликом для військовозобов'язаних працівників, хоча з'явилась можливість бронювання співробітників-виконавців проєктів міжнародної технічної допомоги (МТД), якщо організація має статус критичності. Також, дещо зменшились безпекові ризики, особливо для організацій в тилкових регіонах. Віддалена робота і використання нових цифрових інструментів дозволяє далі працювати з людьми, які залишили Україну чи місто діяльності організації. При цьому, нестача кадрів сильно вплинула на спроможність ОГС виконати те, що вони запланували. Також кадровий голод та вигорання команд певною мірою негативно впливає на роботу з клієнтами і внутрішню комунікацію.

У 2024 році зберігається тенденція розмежування якості внутрішнього управління ОГС залежно від розмірів організації. Деякі організації, що мають більший досвід та власні джерела фінансування (наприклад, соціальне підприємництво), змогли зберегти стабільні команди і забезпечити базову оплату праці, що дозволяє їм не залежати виключно від грантів. Водночас створені в умовах повномасштабної війни ОГС часто працюють від проєкту до проєкту, без чіткої структури управління. Така прив'язка до суто проєктної роботи спостерігалась у багатьох організаціях. Незмінно поширеною залишилась також практика, коли штат складається лише з керівника й бухгалтера, а інші виконавці залучаються як ФОПи-консультанти. Як і в попередні роки, цього року теж фіксуються проблеми із постійним утриманням в штаті окремих фахівців: фінансових спеціалістів, юристів, менеджерів.

Серед позитивних тенденцій у 2024 році з'явився акцент на турботі за психологічним станом команди: ОГС все частіше залучали психолога в штат або в якості зовнішнього консультанта.

Оснащеність організацій технічними ресурсами залишається високою. Зокрема, багато організацій подбало про придбання оснащення для підзарядки пристроїв в умовах відключення світла. У 2024 році стало помітним зростання уваги до цифрової безпеки та виріс інтерес до використання ШІ-рішень для оптимізації роботи, а також використання інноваційних технологічних рішень, таких як чат-боти. Оренда офісів також стала не обов'язковою для частини опитаних організацій - через необхідність додаткових витрат або перебування членів команди в різних містах.

III. ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ: 3.7

У 2024 році фінансова сталість становила 3,7 бали. За рік вона покращилась на 0,1 бали. Громадські організації мали можливість отримувати кошти від донорів, від держави, в якості пожертви, від продажу власних послуг та з інших джерел.

Відповідно до результатів дослідження фонду «Загорій», 39% надходжень НУО у 2024 році становила грантова допомога від закордонних або українських донорів. Кошти від населення складають 31%, а кошти від юридичних осіб – 25%. Організації, що займаються допомогою Силам оборони України, найбільшу підтримку отримували від юридичних осіб та від населення України²².

Донорське фінансування залишалось одним з ключових у підтримці життєдіяльності ОГС. За даними урядового американського порталу foreignassistance.gov, НУО-нерезиденти Америки в Україні отримали \$261 200 000 у 2024 році²³. Міжнародний фонд «Відродження» у 2024 році підтримав 427 проєктів ОГС на суму 592,6 мільйона гривень²⁴. Відповідно до даних Делегації ЄС в Україні, у 2024 році ЄС підтримав 90 грантів для громадянського суспільства на суму близько 148,97 мільйонів євро. Найбільше проєктів донорськими організаціями було підтримано в Києві, Київській, Дніпропетровській, Харківській та Львівській областях, при цьому більше половини фінансування припадало на проєкти всеукраїнського масштабу²⁵.

Опитування ОГС, зареєстрованих в регіонах України, підтверджує ці дані. Іноземні донори у 2024 році залишаються головним фінансовим джерелом для більшості ОГС, проте така залежність створює системні ризики. Основною проблемою, на думку респондентів, є відсутність стратегічного резерву або фандрейзингової інфраструктури в самих ОГС, що призводить до «виживання» між грантами.

Донати та благодійництво залишаються стійким трендом серед українців. Разом із

22 Дослідження сфери благодійності. Комплексний звіт. Zagoriy Foundation. URL: https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2024/12/02_12_2_doslidzhennya_sektoru_blagodijnosti.pdf

23 U.S. Foreign Assistance by Country. URL: <https://foreignassistance.gov/cd/ukraine/2024/obligations/0>

24 Річний звіт за 2024 рік. Міжнародний фонд «Відродження» URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2025/07/richnyj-zvit-2024.pdf_compressed.pdf

25 Діяльність донорських та міжнародних організацій в Україні у 2022-2024 роках. URL: https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/24/09/10/Activities_of_donor_and_%20international_%20organisations_%20in_Ukraine.pdf

тим, серед адресатів фінансової допомоги переважають особисті контакти (знайомі або знайомі знайомих): конкретні військовослужбовці, близькі люди або інші персональні ініціативи – загалом до таких практик вдаються 88% усіх донаторів. Благодійним фондам жертвують лише 26% донаторів²⁶. Така ж тенденція стосується пожертв для Сил оборони України, де особиста підтримка переважає допомогу через волонтерів та благодійні фонди.

За даними AFD, 79.6% опитаних ними місцевих ОГС не мали підтвердженого фінансування на 2025 рік, що змусило організації зосереджуватися на поточних потребах, нехтуючи стратегічним розвитком. Місцеве фінансування (в тому числі від влади та місцевого бізнесу), значно зменшилось або повністю зникло з початком повномасштабного вторгнення і робить ОГС вразливими до змін у пріоритетах донорів.

Організації в таких регіонах, як Одеса, зазначають “конкуренцію за увагу” донорів, тоді як у Чернігові та Вінниці респонденти відчують, що донори зосереджуються на найбільш постраждалих територіях (наприклад, Запоріжжя та Запорізька область), залишаючи значні потреби інших територіальних громад поза увагою. Нерівномірним є і розподіл донорських коштів за цільовим призначенням. Як і в попередньому році, респонденти заявляли, що донори виділяють грантові кошти під окремі цільові групи (наприклад, для гуманітарних організацій або ОГС, що працюють з ВПО), при цьому повністю або частково ігноруючи інші напрямки. Це призводить до того, що організаціям доводиться переспрямовувати свою діяльність під актуальні грантові пропозиції, змінюючи свою цільову аудиторію. Окремо респонденти з ОГС, зареєстрованих в регіонах України, наголошували на проблемах фінансування видатків, пов'язаних з допомогою військовим, оскільки часто іноземні донори забороняють витратити грантові кошти на військові потреби.

У 2024 році також продовжилось проведення державних конкурсів для фінансування проєктів ОГС. Закон України “Про Державний бюджет України на 2025 рік”²⁷ передбачає певні видатки на фінансування конкурсів проєктів ОГС. Зокрема профільні міністерства (Міністерство молоді та спорту, Міністерство у справах ветеранів, Міністерство соціальної політики) вже у 2024 році провели такі конкурси. Так, зокрема, Міністерство молоді та спорту підтримало 35 проєктів ОГС на суму 14,2 млн гривень²⁸, Міністерство у справах ветеранів – 10 проєктів на суму 4,92 млн гривень²⁹, Міністерством соціальної політики України через Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю – 2,52 млн гривень³⁰. Український культурний фонд у 2024 році також підтримав 87 проєкти ОГС на суму 64,6 млн гривень³¹.

Разом із тим, співпраця ОГС з бізнесом досі не є сталою практикою. Мав місце незначний досвід співпраці ОГС з наступними компаніями: «Грамарлі», «Олейна», «Віват», група компаній «Фактор», «Нова пошта», локальні компанії³². На місцевому рівні приватні компанії також рідко розглядають громадський сектор як напрям корпоративних інвестицій.

Надання організаціями платних послуг хоч поступово і розвивається, але не є достатнім для покриття основних потреб більшості організацій. Серед основних факто-

26 Дослідження сфери благодійності. Комплексний звіт. Zagoriy Foundation. URL: https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2024/12/02_12_2_doslidzhennya_sektoru_blagodijnosti.pdf

27 Закон України “ Про Державний бюджет України на 2025 рік”. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>

28 Перелік проєктів, розроблених молодіжними та дитячими громадськими організаціями, для реалізації яких надаватиметься фінансова підтримка у 2024 році. Міністерство молоді та спорту України. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/Konkurs_molodizhnyh_proektiv/2024/Normativna%20baza/Додаток-2364.pdf

29 Про затвердження переліку інститутів громадянського суспільства, що визнані переможцями конкурсу з визначення загальнодержавних програм (проєктів, заходів), розроблених громадськими об'єднаннями ветеранів війни, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка у 2024 році. Міністерство у справах ветеранів. URL: <https://mva.gov.ua/media/1/Ппо.pdf>

30 Підсумковий висновок щодо виконання проєктів, розроблених інститутами громадянського суспільства для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка. Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю. URL: <https://www.ispf.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/250415ПІДСУМКОВИЙ%20ВИСНОВОК.pdf>

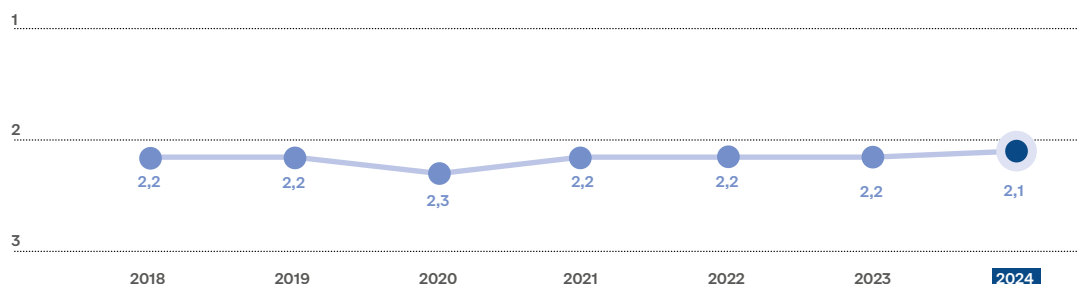
31 Річний звіт 2024. Український культурний фонд. URL: https://ucf.in.ua/storage/docs/15042025/_2024_5c822b8ecbb889a7abe3badd88e7d025dd7938b6.pdf

32 Дослідження сфери благодійності. Комплексний звіт. Zagoriy Foundation. URL: https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2024/12/02_12_2_doslidzhennya_sektoru_blagodijnosti.pdf

рів, що перешкоджають отриманню доходу від реалізації власних послуг, продуктів або оренди майна у 2024 році ОГС-учасники фокус-груп зазначали: страх втратити ознаку неприбутковості; податкові та бухгалтерські труднощі; складність роботи з бюджетними коштами та відсутність чіткого регулювання ринку соціальних послуг. Респонденти наголошували, що організації, які все ж таки працюють у цьому напрямі, змушені шукати легальні механізми задля спрощення документообігу та уникнення законодавчих прогалин.

Рівень фінансового менеджменту в ОГС у 2024 році значною мірою варіювався від наявності політик та розвинутої системи фінансового управління у великих ОГС до майже повної їх відсутності в умовах нестачі кадрів і фінансування у локальних організацій. Частина організацій протягом 2024 року проходила аудит за умови, якщо це вимагалось донором (і тоді вартість аудиту закладалась в бюджет). Також незначна кількість організацій має фахівців з фандрейзингу і розробки стратегій з краудфандингу.

IV. АДВОКАЦІЯ: 2.1

Адвокація ОГС в Україні була оцінена в 2,1 бали і загалом покращилась на 0,1 бала, порівняно з 2023 роком. Громадський сектор став більш спроможним та наполегливим у своїй комунікації з органами влади. ОГС продовжували впливати на ухвалення рішень, брали участь в євроінтеграційних процесах і сприяли демократичним змінам, хоча режим воєнного стану залишився фактором, що обмежує громадську участь, особливо на місцевому рівні.

У 2024 році з'явилися нові комунікаційні майданчики з владою, зокрема, регулярні робочі групи під головуванням заступниці керівника Офісу Президента Ірини Верещук, де громадський сектор активно включався до обговорень актуальних змін в соціально-гуманітарній сфері. Також, в 2024 році відбулася широка зустріч представників громадянського суспільства із Президентом України Володимиром Зеленським, вперше за період його повноважень на цій посаді.

Активним адвокаційним напрямком 2024 року було впровадження євроінтеграційних реформ. У межах вступу України до ЄС уряд розпочав роботу над дорожніми картами, які визначають ключові реформи та трансформації за відповідними сферами, розробка яких передбачена переговорною рамкою України з Європейським Союзом. Зокрема, до підготовки Дорожніх карт активно залучались представники інститутів громадянського суспільства. Успішність адвокаційних зусиль ОГС відображена, зокрема, і в пакеті розширення ЄС, представленого Єврокомісією. В звіті Єврокомісії громадянське суспільство України відзначено як ключовий елемент української демократії, що підтримує соціальні зв'язки та структури, а також неодноразово згадуються проадвокатовані громадським сектором реформи³³. Крім того, представники громадянського суспільства були долучені в кожному з 36 робочих (переговорних) груп щодо підготовки переговорних позицій України під час переговорів з Європейським Союзом.

Громадський сектор також намагався посилити свою участь у процесах відновлен-

33 Ukraine Report 2024 https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en

ня, проте, стикався з певними викликами. Варто зазначити, що залучення громадськості до процесів відновлення відрізняється на центральному та регіональному рівнях. Так, станом на травень 2024 року, більше половини ОГС, що знаходяться в Києві, стверджували про залучення державою громадського сектору до процесів відновлення, в той час як на регіональному рівні таке залучення було на рівні 37%. Залучення ОГС до розробки Ukraine Facility Plan та участі в програмі DREAM була оцінена організаціями як досить низька³⁴.

Варто зазначити, що у 2024 році активно розроблялися програми комплексного відновлення територій. Станом на грудень близько 200 територіальних громад займаються їх створенням або вже впроваджують такі програми³⁵. Найчастіше громадськість та представники ОГС долучаються до розробки програм відновлення епізодично, в форматі громадських рад та робочих груп³⁶, проте нечіткість прописаних механізмів залучення громадськості несе в собі ризики формального підходу до цього питання³⁷.

Окремої уваги заслуговує напрямок міжнародної адвокації. Представники українських громадських організацій (зокрема, Центру Протидії Корупції, Центр “Нова Європа”, ICUV) здійснили низку масштабних адвокаційних візитів та кампаній: зустрічі з міністрами, високопосадовцями та депутатами іноземних країн, держсекретарями, представниками Європейської комісії, НАТО, що свідчить про зростаючий рівень довіри до громадського сектору України на міжнародній арені. Так, створена Міжнародним центром української перемоги (ICUV) адвокаційна кампанія #MakeRussiaPay об’єднала понад 100 000 учасників і була представлена на близько 30 публічних заходах по всьому світу³⁸. Також у 2024 стартувала креативна кампанія #MakeRussiaSmalAgain, реалізована ICUV у партнерстві з Центром Протидії Корупції. Центральним елементом став символічний артефакт — футболка з написом #MakeRussiaSmalAgain і картою Московського князівства 1462 року. Її носять лідери громадської думки, міжнародні експерти, політики, включно з Президентом України Володимиром Зеленським, який одягнув її під час офіційного звернення до народу в день оголошення рішення про передачу Україні 50 млрд доларів від конфіскованих російських активів, до адвокатування якого долучились і громадські організації³⁹.

Українське громадянське суспільство було представлено на низці міжнародних заходів: Конференції з відновлення України в Берліні, Варшавському безпековому форумі, саміті НАТО у Вашингтоні, Міжнародному форумі з безпеки GLOBSEC 2024 у Празі, де представники ОГС брали участь у панельних дискусіях та організовували власні паралельні події⁴⁰.

Негативним аспектом кінця 2023 року став Закон України “Про лобіювання”. Проте, 2024 рік був роком доопрацювання даного закону для зменшення потенційних загроз для громадського сектору. Хоча представники НАЗК та окремі народні депутати продовжували спроби погіршити законодавство про лобіювання в частині створення потенційних загроз для роботи громадського сектору, такі ініціативи не були реалізовані. Завдяки спільним зусиллям громадянського суспільства текст Закону був значно покращений і вже не несе тих загроз для сектору, які були у першочергово зареєстрованій у парламенті версії закону. Варто також зазначити, що у 2024 році цей закон ще не був введений в дію.

34 Повеєне відновлення України та роль громадянського суспільства. Chatham House survey of Ukrainian CSOs – 2024. URL: <https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/24/06/11/2024-06-05-ukraine-war-time-recovery-role-civil-society-lutsevych.pdf>

35 Рік відновлення: як громади України рухаються до сталого розвитку в умовах викликів. Спільно HUB. URL: <https://spilnohub.org/rik-vidnovlennya-yak-gromady-ukrayiny-ruhayutsya-do-stalogo-rozvytku-v-umovah-vyklykiv>

36 ВІДНОВЛЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: звіт про результати опитування громад. DREAM Survey report. URL: https://drive.google.com/file/d/1ufy2P0VWFSyhp2slzfZ-l6MQNBg9bSjC/view?fbclid=IwZXh0bG9hZlZlZW0CMTAAR1piEvyWJ12jzmpb1QD5jcZik_ZxI6wL0fcwFaTjcButN90ZJluF-DiCws_aem_K6_hzDGG8oYwWNW6bwyK0w

37 Люди хочуть, а влада гальмує: що українці знають про післявоєнне відновлення у своїх громадах. Антикризисний медіа-центр, Краматорськ. URL: <https://acmc.ua/lyudy-hochut-a-vlada-galmyue-shho-ukrayinczi-znavut-pro-pislyavoyenne-vidnovlennya-u-svoyih-gromadah>

38 Повна історія #MAKERUSSIA PAY. ICUV. URL: <https://ukrainianvictory.org/uk/publications/povna-istoriia-makerussiapay>

39 Історія футболки #MakeRussiaSmallAgain. Українська правда - Блоги. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/kalenuik/671a39ee072be>

40 Міжнародний центр Української перемоги. URL: <https://ukrainianvictory.org/uk>

Серед адвокаційних кампаній, які продовжувались у 2024 році, проте не дали плідних результатів, стали: онлайн реєстрація ГО в Дії (проект закону № 8084), підготовка до другого читання законопроектів №11082 “Про звернення” та № 6319 “Про органи самоорганізації населення”.

На місцевому рівні були зафіксовані приклади ефективної адвокаційної діяльності, що демонструють потенціал залучення громадськості до формування місцевої політики. Зокрема, мали місце наступні кейси: розробка місцевою владою Івано-Франківська разом з ОГС стратегії міста; громадське обговорення статуту в Одесі; публічне обговорення функціонування закладів середньої освіти у місті Запоріжжя. Це свідчить про зростання громадянської активності та спроможність мешканців впливати на політику на місцевому рівні.

У контексті взаємодії з органами місцевого самоврядування експерти підкреслюють їхній високий потенціал у реалізації адвокаційних ініціатив. Це пояснюється тим, що представники ОМС, як правило, мають глибше розуміння локального контексту та практичних потреб територіальних громад у порівнянні з органами центральної влади. Такий підхід сприяє більш гнучкому реагуванню на виклики та запит суспільства на місцях, а також створенню інклюзивних механізмів прийняття рішень. Проте на регіональному рівні взаємодія з владою є несистемною. Значна кількість організацій громадянського суспільства відзначає формальність процесів залучення до прийняття рішень. Запрошення на обговорення або публічні консультації часто не передбачають реального впливу на зміст документів. У деяких територіальних громадах зростає закритість місцевої влади. Публічні звіти, проекти рішень та бюджети не завжди є у відкритому доступі або публікуються з запізненням.

Серйозним бар'єром до здійснення адвокаційної діяльності на місцевому рівні залишилась робота з військовими адміністраціями. Адвокаційна діяльність ОГС в місцях, де діють ВА, напругу залежить від керівника ВА та його комунікації з громадськими організаціями.

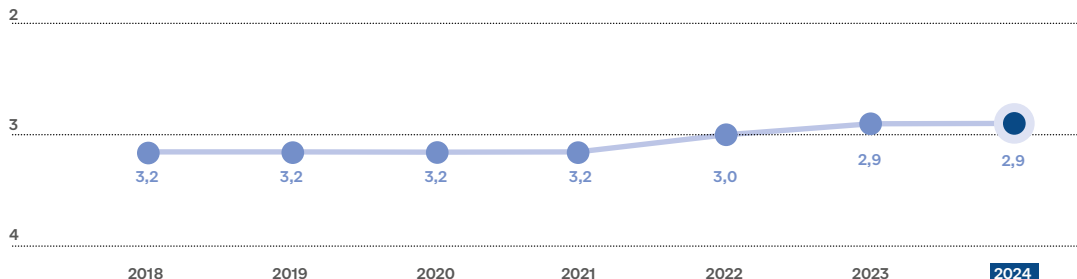
Водночас за даними аналізу Руху “ЧЕСНО”, у 2024 році якість інформування та прозорість міських рад значно покращилася завдяки вимогам щодо відеофіксації засідань постійних комісій. Більш як половина місцевих рад – 13 (62%) – свої сесії транслюють наживо, а вісім (38%) оприлюднюють записи згодом. Зокрема, органи місцевого самоврядування Житомира, Києва, Львова, Одеси, Рівного, Ужгорода, Хмельницького, Черкас та Чернівців⁴¹ вже запровадили механізм відеофіксації засідань у своїй практиці.

Про загальний рівень прозорості міст України у 2024 році говорить дослідження стану прозорості міст під час повномасштабної війни від Transparency International. У 2024 році прозорими стали 5 міст, а саме Чернівці, Вінниця, Луцьк, а також лідери попереднього рейтингу – Мукачеве та Львів. Середній показник “прозорості” становить 41,6%, при цьому в прифронтових містах цей показник сягнув 43,9 %. Найвищий відсоток повного виконання умов прозорості показали міста в сферах, що стосуються відкритості (43,6%), взаємодії з громадськістю (41,7%) та реагування на виклики, пов'язані з війною (39,6%). Натомість найбільшу кількість оцінок «не виконується» зафіксовано у сферах надання послуг громадянам (67%), управління комунальним майном і землею (61,1%), а також кадрової політики й доброчесності (60,3%)⁴².

41 Тут і зараз чи безпека передусім: як міськради публікують відео зі своїх засідань. Рух ЧЕСНО. URL: <https://www.chesno.org/post/6133>

42 Чернівці, Вінниця та Луцьк очолили Рейтинг прозорості міст України. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/news/chernivtsi-vinnitsya-ta-lutsk-ocholyly-rejtyng-prozorosti-mist-ukrayiny-ti-ukraine>

V. НАДАННЯ ПОСЛУГ: 2.9

Рівень надання послуг ОГС залишився без змін у 2024 році і становить 2,9 бали. ОГС продовжили фокусуватись на наданні соціальних послуг особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах і постраждали від війни. Так, відповідно до Реєстру надання соціальних послуг, на березень 2025 року було зареєстровано 821 ОГС - надавачів соціальних послуг ⁴³, що показує значний приріст у порівнянні з груднем 2023 року (525 організацій ⁴⁴). При цьому відповідно до дослідження «Зацікавленість і спроможність організацій громадянського суспільства надавати соціальні послуги» тільки 8% організацій громадянського суспільства зазначають, що надання соціальних послуг — це один з пріоритетів їхньої діяльності, і тільки близько 3% зазначають, що надання соціальних послуг є одним із джерел фінансування їхньої організації ⁴⁵.

Як і в 2023 році, в 2024-му представники ОГС, зареєстрованих в регіонах України зазначали, що організації не завжди здатні повною мірою задовольнити потреби цільових груп. Загалом тенденція 2023 року збережена і цього року: ГО активно брали участь у тендерах, змагалися за державні контракти, надавали соціальні послуги та організовували кампанії зі збору коштів. Частина ГО, навіть, виконувала логістичні завдання для міжнародних організацій і не стикалася з перешкодами з боку державних органів.

Окремо слід виділити співпрацю громадського сектору та Міністерства соціальної політики у сфері надання соціальних послуг. Міністерство соціальної політики продовжило у 2024 році експериментальний проєкт із діяльності Центрів життєстійкості у територіальних громадах - безбар'єрних просторів, куди житель територіальної громади може звернутися за консультацією і отримати першу психологічну допомогу, скерування до потрібних служб та організацій, можливість відвідувати групові заняття з психосоціальної підтримки. В рамках роботи Центрів держава почала закуповувати послуги у неурядових організацій, що позитивно вплинуло на можливості ОГС надавати соціальні послуги. На кінець листопада 2024 р. в Україні діяло 185 центрів у 243 територіальних громадах 23 областей України ⁴⁶.

Проте ОГС, зареєстровані в регіонах України, стикаються з низкою адміністративних та логістичних перешкод, зокрема: необхідність оформлення статусу надавача соціальних послуг (реєстрація в Реєстрі надавачів соціальних послуг), що вимагає внесення змін до статутів організацій; ризик втрати ознаки неприбутковості; високі ціни на оренду

43 Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/reyestr-nadavachiv-i-otrymuвачiv>

Тут і далі в абзаци до ОГС віднесено такі організаційно-правові форми, як громадська організація, благодійна організація, громадське об'єднання, громадська спілка і профспілка, орган самоорганізації населення, релігійна організація, організація об'єднання громадян.

44 "Зацікавленість і спроможність ОГС надавати соціальні послуги. Звіт за результатами соціологічного дослідження", - КМІС, квітень 2024 р.

45 Тільки для 8% ОГС соціальні послуги - пріоритет у роботі, ще 10% вважають це перспективним напрямом діяльності - результати дослідження. Міністерство соціальної політики України URL: <https://msp.gov.ua/press-center/news/tilky-dlya-8percent-ohs-sotsialni-posluhy-prioritet-u-roboti-shche-10percent-vvazhayut-tse-perspektyvnyym-napryamom-diyalnosti-rezultaty-doslidzhennya>

46 Оксана Жолнович: Центри життєстійкості запрацюють у 243 громадах України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oksana-zholnovych-tsentry-zhyttestiikosti-zapratsiuyut-u-243-hromadakh-ukrainy>

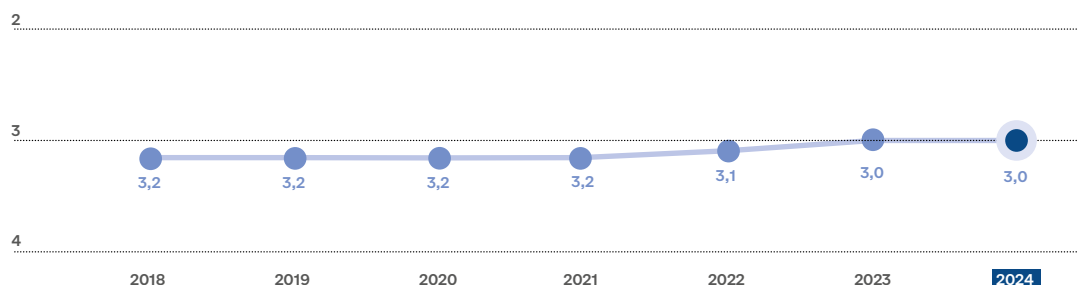
приміщень; брак інклюзивних просторів, необхідних для надання послуг ветеранам та людям з інвалідністю; нестабільний доступ до комунальних просторів, які можна отримати для роботи лише на короткий термін.

Міжнародні донори також активно підтримували сферу надання соціальних послуг. Зокрема, можна відзначити такі організації, як ООН, GIZ (Німеччина), Cordaid (Нідерланди), HelpAge International, USAID, Уряд Німеччини, Міжнародний Альянс Громадського здоров'я, DEC Ukraine Humanitarian Appeal, Уряд Канади, Save the Children, Mercy Corps Ukraine, ACTED (Франція), IREX, Данську раду у справах біженців, Норвезьку раду у справах біженців тощо.

В галузі розвитку спроможності ОГС надавати соціальні послуги варто відзначити діяльність проекту “Посилення залучення громадянського суспільства для розвитку соціальної сфери в Україні” (EU4CSOs EmpowerUA), який реалізує БО “Мережа 100 відсотків життя Рівне”. В його рамках у 2024 році 12 ОГС отримали фінансову підтримку для реалізації соціальних проектів у різних регіонах України. Загальний обсяг субгрантів склав 630 102,85 євро і був спрямований на розвиток соціальних послуг, підвищення їхньої якості та розширення доступу до допомоги для вразливих верств населення ⁴⁷.

Впровадження інших послуг, а саме навчальних, консультаційних, екологічних тощо хоч і мало місце, проте не досягло того рівня, який займають саме соціальні послуги. Респонденти серед місцевих ОГС вказували, що розглядають можливість надання платних послуг бізнесу для підвищення своєї фінансової спроможності. Однак це лише плани на майбутнє, адже існують певні стримуючі фактори - нестача ресурсів для запуску нових послуг та етичні дилеми щодо збору коштів під час війни.

VI. ГАЛУЗЕВА ІНФРАСТРУКТУРА: 3.0

Галузева інфраструктура ОГС у 2024 році становила 3,0 бали і залишилась на рівні 2023 року.

Українські організації залишаються переважно субпідрядниками, а не основними грантоотримувачами донорських коштів. І хоча у 2024 році розвивався тренд на посилення локалізації в тематиці гуманітарного реагування і ролі місцевих ОГС, лише 0,8% (\$80,1 млн) з \$9,95 млрд гуманітарної допомоги, наданої в період з лютого 2022 року по жовтень 2024 року, було спрямовано безпосередньо до місцевих та національних акторів (НУО) ⁴⁸. Серед найбільших місцевих гравців у розподілі грантів були Міжнародний фонд “Відродження”, ICAP Єднання, Фонд “Східна Європа”.

Спеціалізоване навчання мало високий попит серед представників організацій. Проводились вже усталені освітні програми, такі як “Управління неприбутковими організаціями” Українського католицького університету, “Антикорупційні студії” Києво-Могилянської академії, “Проектний менеджмент для громадського сектору” від Києво-Мо-

⁴⁷ EU4CSOs EmpowerUA – Посилення залучення громадянського суспільства для розвитку соціальної сфери в Україні. URL: <https://eu4csos.org/about-2024>

⁴⁸ Щорічне опитування щодо стану локалізації в Україні за 2024 рік. Грудень 2024. Refugees International (США) та БФ «Схід SOS»

гилянської бізнес школи. Крім того, тематичні курси були доступні на веб-порталах Prometheus, Зрозуміло, Дія.Освіта, Edera, ГУРТ, Громадський Простір, маркетплейс ICAP Єднання тощо. Високий запит на навчання як для розвитку внутрішніх, так і зовнішніх компетенцій мають новостворені організації, особливо ті, що з'явилися після 2022 року.

ОГС приділяли певну увагу і підвищенню безпекових компетенцій своїх команд, зважаючи на небезпечне середовище роботи. Відповідно до даних дослідження “Безпекові потреби ОГС, активістів, волонтерів, правозахисників”, 54% опитаних організацій проводили безпекові тренінги, тренування з надання першої домедичної допомоги, курси самозахисту тощо ⁴⁹. Це підтвердило і фокус-групове дослідження ОГС, у яких у 2024 році зростає увага до цифрової безпеки. Організації розробляли власні безпекові політики, проводили навчання для членів команди тощо.

Повномасштабне вторгнення сприяло більш тісній співпраці між ОГС та місцевими органами влади, особливо у сферах розвитку територіальних громад та гуманітарної допомоги. Дослідження AFD показує, що війна посилила потребу у спільних зусиллях у таких сферах, як, наприклад, підтримка ВПО, де ОГС забезпечували харчування, гігієнічні набори та психологічну допомогу, а органи влади відповідали за реєстрацію та розміщення ВПО. Водночас з національною та регіональною владою місцевим ОГС співпрацювати було дещо складніше.

Варто зауважити, що динаміка співпраці суттєво варіюється в залежності від регіону, причому прифронтові зони демонструють більшу відкритість до партнерств. У прифронтових регіонах місцеві органи влади часто звертаються до ОГС за ресурсами та координацією з невідкладних питань, таких як евакуація та розподіл гуманітарної допомоги. У менш постраждалих регіонах взаємодія часто є поверхневою або зосереджена на “дружніх” до влади ОГС. Опитування регіональних ОГС продемонструвало, що в міжгалузевому партнерстві залишається системна нерівномірність. В окремих територіальних громадах існує активне залучення громадськості, в інших – ігнорування або навіть протидія, часто партнерство буває “одностороннім”, коли воно “вигідне для органів влади”. У багатьох регіонах комунікація з місцевою владою залежить від особистих контактів та неформальних стосунків.

Співпраця ОГС між собою носила характер горизонтальних зв'язків, часто без формалізації відносин. При цьому, така співпраця залишилась досить сильною і найбільш сталою у порівнянні із взаємодією ОГС з іншими секторами. Відповідно до картографування діяльності ОГС від AFD, співпраця базувалась на розвитку потенціалу та професійного зростання (75%), підвищенні видимості та довіри (65%), можливостей розширення фінансування (53%). Лише кілька відсотків респондентів вказали вплив на місцеві чи національні порядки денні як мотивацію для співпраці. Схожі тенденції показує дослідження від Фонду Загорій. Основним напрямком взаємодії у громадському секторі став обмін інформацією та знаннями між НУО, до цього типу взаємодії вдаються 90% опитаних. Лише 35% респондентів вказали про досвід взаємодії у сфері спільної адвокації ініціатив. Найбільшим бар'єром у взаємодії між собою українські НУО називають відсутність досвіду у новостворених громадських організацій ⁵⁰, що підтверджує тезу про великий попит у нових організацій до навчання.

Опитані представники регіональних ОГС також заявили про зростання кількості коаліцій та мереж ОГС, водночас зберігаються проблеми координації, ефективності взаємодії та відносинах із державними структурами. Респонденти відзначають, що мережування стає все більш поширеним, особливо в межах спільної тематичної роботи, проте не всі мережі є ефективними. Більшість респондентів назвали себе членами коаліцій або назвали приклади успішних коаліцій в їхньому регіоні. При цьому географія не впливає

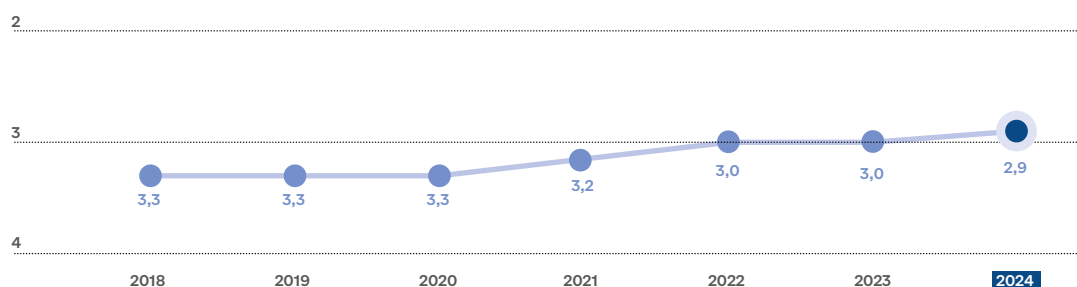
⁴⁹ Безпекові потреби ОГС, активістів, волонтерів, правозахисників у 2024 році. Центр демократії та верховенства права. URL: <https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/Bezpekovi-potreby-zvit.pdf>

⁵⁰ Дослідження сфери благодійності. Комплексний звіт. Zagoriy Foundation. URL: https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2024/12/02_12_2_doslidzhennya_sektoru_blagodijnosti.pdf

на формування об'єднань ОГС. Згадувалися приклади співпраці з міжнародними організаціями для отримання нового досвіду та його імплементації в Україні. У регіонах мережування нерідко відбувається у неформальний спосіб, також з'являється тенденція до нових форм об'єднань, наприклад шляхом соціального партнерства, укладаючи договори для взаємного надання послуг.

5 грудня 2024 року відбувся найбільший захід з кроссекторального мережування (ОГС-влада-донорське середовище-бізнес), а саме XIII Форум розвитку громадянського суспільства, організований ICAP Єднання. У заході взяло участь понад 4000 учасників (наживо та онлайн), а ключовою темою стали Єдність і стійкість ⁵¹.

VII. ПУБЛІЧНИЙ ІМІДЖ: 2.9

Показник публічного іміджу ОГС у 2024 році дорівнює 2.9 бали і покращився на 0.1 порівняно з 2023 роком. Довіра до ОГС зросла як з боку широкої громадськості, так і представників влади. Також ОГС продовжили покращувати власну публічність та підзвітність.

Відповідно до результатів соціологічного опитування від Центру Разумкова (вересень 2024 р.), волонтерські організації і громадські організації ⁵² залишаються в топі інститутів, яким довіряють українці, і мають відповідно 80 % і 59% довіри. Це трохи більше, ніж показники в аналогічному опитуванні Центру Разумкова від січня 2024 року, де довіра до волонтерських організацій склала 79% і громадських організацій - 55% ⁵³. При цьому варто зауважити, що волонтерські ініціативи мають більшу довіру, ніж благодійні фонди. Так, дослідження Фонду Загорій показує, що допомогу радше отримають волонтерські ініціативи (70%), ніж благодійні фонди (16%) ⁵⁴, при цьому половина готова підтримувати саме місцеві, а не міжнародні фонди. Серед лідерів довіри виступають Фонд «Повернись живим» і Фонд Сергія Притули.

Відбулось певне покращення сприйняття ОГС центральними органами влади. Зокрема, варто зазначити, що у 2024 році Президент Володимир Зеленський вперше провів широку зустріч з представниками громадянського суспільства ⁵⁵. Зустріч була присвячена обговоренню Плану перемоги та пошуку шляхів співпраці. Вона отримала і практичні результати, наприклад запровадження посади військового омбудсмена. Крім того, Офіс Президента співпрацював з ОГС з таких питань, як гуманітарна допомога, розвиток волонтерства, ветеранська політика тощо. При цьому, місцеві ОГС, опитані під час фокус-груп зазначають, що їм набагато простіше побудувати партнерство з місцевою владою, в той час як на національному рівні респонденти продовжують стикатися з браком системного визнання та відсутністю стабільної підтримки.

⁵¹ Вистіомо - Форум розвитку громадянського суспільства. ICAP Єднання -. URL: <https://forum.ednannia.ua>

⁵² Оцінка ситуації в країні та діяльності влади, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, віра в перемогу (вересень 2024р.). Разумков центр. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-ta-diiainosti-vlady-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politikiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-vira-v-peremogu-veresen-2024r>

⁵³ Там само

⁵⁴ Дослідження сфери благодійності. Комплексний звіт. Zagoriy Foundation. URL: https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2024/12/02_12_2_doslidzhennya_sektoru_blagodijnosti.pdf

⁵⁵ Президент обговорив План перемоги з представниками українського громадянського суспільства. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-obgovoriv-plan-peremogi-z-predstavnikami-ukrayinsk-94009>

Пряма взаємодія з бізнесом поки що залишається епізодичною. ОГС усвідомлюють потенціал такого партнерства – як у сфері фандрейзингу, так і у співпраці через соціальну відповідальність бізнесу, проте вказують на нестачу ресурсів для роботи з бізнес-середовищем та відсутність сталих моделей взаємодії або досвіду виходу на бізнес-авдиторію.

Важливим комунікаційним заходом, який підкреслив важливість ролі громадянського суспільства в житті країни і в євроінтеграційних процесах зокрема, став «Разом Діємо» Фест, що відбувся 25 травня у Мистецькому арсеналі в Києві за підтримки Представництва ЄС в Україні. Захід поєднав у собі публічні дискусії, майстер-класи і конкурси, де наскрізно брали участь представники ОГС та медіа, окремо працювала Алея ГО ⁵⁶. Так само, вже традиційно працювала Алея громадських організацій і на території музичного фестивалю Atlas Weekend, де відвідувачі мали змогу ознайомитись з діяльністю понад 30 ОГС ⁵⁷.

Співпраця з медіа залишилась на рівні минулого року. Великі організації з наявними ресурсами для тісної співпраці з медіа створювали різного роду інформаційні кампанії та проекти. Зокрема, це традиційні медіа партнери ОГС, такі як «Детектор медіа», «Українська правда», «LB.ua», «Ліга.нет» тощо. На місцевому рівні ситуація залишається неоднорідною. Деякі ОГС мають тісні зв'язки з місцевими редакціями, інші стикаються з відмовами або пропозиціями платити за розміщення інформації. Є приклади ефективного партнерства, коли інформацію про ОГС поширюють безкоштовно, однак це радше виняток. Деякі респонденти фокус-груп зазначили, що медіа, особливо регіональні, часто орієнтовані на резонанс і не готові висвітлювати менш "гострі" теми, з якими приходять ОГС.

Організації продовжували розвивати власні комунікаційні спроможності. При цьому, рівень професійності використання комунікаційних інструментів залишився досить низьким. Організації не завжди залучали принаймні одного фахівця з комунікацій, рідкістю залишився і розподіл напрямку на SMM-менеджмент, піар, таргетинг тощо (що притаманно лише для великих організацій та спілок). Для просування інформації про свою діяльність ОГС використовували такі соціальні мережі, як Facebook, LinkedIn, X (ex-Twitter), Instagram та TikTok. Більшість ОГС також мають власні веб-сайти, на яких розміщують ключові дані про організацію та її роботу.

У 2024 році ОГС намагалися вести відкриту звітність: публікували річні та фінансові звіти, історії успіху, активно реагували на запити громадськості. Часто це була не лише ініціатива самих організацій, але й вимога донорів. Організації-респонденти фокус-груп підкреслили, що публічна звітність формує довіру та демонструє відповідальність перед суспільством.

56 Вісник співпраці ЄС-Україна. Травень 2024 року. EU for Ukraine. URL: <https://eu4ukraine.eu/media-ua/cooperation-newsletter-ua/eu-ua-cooperation-newsletter-may-2024.html>

57 Алея громадських організацій на ATLAS UNITED 2024! Atlas Weekend Festival, Instagram. URL: <https://www.instagram.com/atlasweekend/p/C9rVhTUotei>

ПРО УКРАЇНСЬКИЙ НЕЗАЛЕЖНИЙ ЦЕНТР ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Український незалежний центр політичних досліджень — неурядовий непартійний аналітичний центр.

УНЦПД з 1991 року спрямовує свої зусилля на утвердження демократії та впливового громадянського суспільства в Україні. Ми пропонуємо рішення для державної політики у сфері демократії, співпрацюємо із зацікавленими сторонами, здійснюємо комунікаційні кампанії.

За нашою діяльністю можна стежити на сайті www.ucipr.org.ua та в соціальній мережі Facebook — <https://www.facebook.com/UCIPR>.

Долучитися до нашої діяльності можна через різні види партнерства, написавши нам на електронну скриньку ucipr@ucipr.org.ua.

